

AVRUPA İNSAN HAKLARI MAHKEMESİ

ANYIĞ VE DİĞERLERİ - TÜRKİYE DAVASI

(Başvuru no: 51176 / 99)

KARARIN ÖZET ÇEVİRİSİ

STRAZBURG

23 Mart 2006

İşbu karar Sözleşme'nin 44 § 2. maddesinde belirtilen koşullar çerçevesinde kesinleşecek olup şekli bazı düzeltmelere tabi tutulabilir.

Türkiye Cumhuriyeti Devleti aleyhine açılan ve (51176/99) başvuru no'lu davanın nedeni bu ülkenin sekiz vatandaşı Nurettin Anyığ, Mehmet Mevsül Kılınç, Gazi Çelik, Fesih Sakçak, Sever Altın, Gülten Demir, Maşallah Dal ve Melek İlhan'ın (başvuranlar) 22 Ekim 1996 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin eski 25. maddesi uyarınca yapmış olduğu başvurdur. Başvuranlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) önünde İzmir Barosu avukatlarından M. İşeri tarafından temsil edilmektedirler.

OLAYLAR

Başvuranlar Nurettin Anyığ, Mehmet Mevsül Kılınç, Gülten Demir, Melek İlhan, Gazi Çelik, Fesih Sakçak, Maşallah Dal ve Sever Altın sırasıyla 1965, 1976, 1976, 1980, 1958, 1975, 1971 ve 1956 doğumlu T.C. vatandaşdırlar. Olayların meydana geldiği dönemde Nurettin Anyığ Antalya'da, Mehmet Mevsül Kılınç Urfa'da, Gülten Demir Mersin'de, Melek İlhan Muş'ta, Gazi Çelik ve Sever Altın İzmir'de, Fesih Sakçak Diyarbakır'da ve Maşallah Dal Adana'da ikamet etmekteydi.

Başvuranlar Gazi Çelik, Fesih Sakçak, Maşallah Dal terör örgütü PKK mensubu oldukları şüphesiyle 17 Haziran 1996 tarihinde İzmir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele ekipleri tarafından yakalanarak gözaltına alınmışlar, İzmir Devlet Güvenlik Mahkemesi (DGM) yetkili hakimi karşısına çıkarıldıkları 27 Haziran 1996 tarihine dek gözaltında kalmışlardır. Yetkili hakim adı geçenlerin tutuklu yargılanmalarına karar vermiştir.

Başvuranlar Nurettin Anyığ, Mehmet Mevsül Kılınç, Gülten Demir, Melek İlhan, terör örgütü PKK mensubu oldukları şüphesiyle 3 Temmuz 1996 tarihinde Antalya Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele ekipleri tarafından yakalanarak gözaltına alınmışlar, altı gün gözaltında kalmışlardır. Başvuranlar 9 Temmuz 1996 tarihinde tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmıştır.

1. Anyığ, Kılınç, Demir ve İlhan hakkında yürütölen yargı süreci

DGM Cumhuriyet Savcısı 29 Temmuz 1996 tarihli bir iddianame ile Nurettin Anyığ, Mevsül Kılınç, Gülten Demir ve Melek İlhan'ın TCK'nın 168 §§ 1. ve 2. maddelerine dayalı olarak mahkumiyetlerini talep etmiştir. Nurettin Anyığ özellikle PKK'nın sorumlularından biri olmakla itham edilmiştir.

DGM 22 Mayıs 1997 tarihli bir kararla, Nurettin Anyığ ve Mevsül Kılınç'ı on iki yıl altı ay, Gülten Demir'i üç yıl dokuz ay hapis ve üç yıl kamu hizmetinden men cezasına, olayların meydana geldiği sırada reşit olmaması nedeniyle Melek İlhan'ın iki yıl altı ay hapis cezasına çarptırılmasına karar vermiştir. DGM, gerekçesinde özellikle tanık ifadelerine, patlayıcı madde imalatı hakkındaki belgelere, olay, tutuklama ve arama tutanaklarına yer vermiştir.

Yargıtay, başvuranların 25 Kasım 1997 tarihli temyiz başvurusu ve Anyığ'a ilişkin müsadere üzerine 22 Mayıs 1997 tarihli kararı bozmuş ve DGM'ye geri göndermiştir.

Aynı mahkeme 3 Mart 1998 tarihinde Anyığ'ı on altı yıl on gün, Kılınç'ı on iki yıl altı ay, Gülten Demir'i üç yıl dokuz ay ve İlhan'ı iki yıl altı ay hapis cezasına çarptırmıştır.

Başvuranlar temyize gitmişlerdir. Yargıtay 21 Aralık 1998 tarihinde 3 Mart 1998 tarihli kararı onamıştır.

2. Sakçak, Altın, Çelik ve Dal hakkında yürütülen yargı süreci

DGM Cumhuriyet Savcısı 15 Temmuz 1996 tarihinde TCK'nın 168. maddesi uyarınca Fesik Sakçak, Maşallah Dal ve Sever Altın'ın, TCK'nın 169. maddesi uyarınca Gazi Çelik'in mahkumiyetini talep etmiştir.

DGM 12 Haziran 1997 tarihli bir kararla Gazi Çelik'i üç yıl dokuz ay, Fesih Sakçak, Maşallah Dal ve Sever Altın'ı on iki yıl altı ay hapis cezasına çarptırmıştır.

Başvuranlar hakkındaki dosyayı incelemesinin ardından Yargıtay 3 Mart 1998 tarihinde 12 Haziran 1997 tarihli kararı onamıştır.

HUKUK AÇISINDAN

I. AİHS'NİN 5 § 3. MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI

Başvuranlar gözaltı süresinin uzunluğundan şikayetçi olmakta, bu noktada AİHS'nin 5 § 3. maddesinin ihlal edildiğini ileri sürmektedirler.

A. Kabuledilebilirliğe ilişkin

AİHM bu şikayetin AİHS'nin 35 § 3. maddesi uyarınca dayanaktan yoksun olmadığı, başvurunun kabuledilemez bulunması için hiçbir gerekçenin yer almadığı tespitinde bulunmaktadır. Başvurunun kabul edilmesi gerekmektedir.

B. Esas hakkında

Hükümet bu davada özellikle gözaltı süresi uygulamasının yasa ile öngörülen sınırları aşmadığını belirtmekte, bu bağlamda, başvuranların itham edildiği ve «kanıtların bir araya getirilmesindeki güçlük nedeniyle dosyanın ön hazırlık soruşturmasının uzun bir süreyi gerektirdiği» terör suçlarına ilişkin soruşturmanın özel yapısına ve zorluklarına dikkat çekmektedir.

AİHM, geçmişte de birçok defa yetkililerin terör suçlarına ilişkin soruşturmalarda özel sorunlarla karşılaştıklarını kabul etmiştir (Bkz. diğerleri arasında, Brogan ve diğerleri-İngiltere kararı, 29 Kasım 1988, seri: A 145-B, s.33 § 61, Murray-İngiltere kararı 28 Ekim 1994, seri: A no: 300-A, § 58; Aksoy-Türkiye kararı 18 Aralık 1996, 1996-VI, § 78; Sakık ve diğerleri-Türkiye kararı, 26 Kasım 1997, 1997-VII, § 41, ve Dikme-Türkiye kararı, no: 20869/92, AİHM 2000-VIII). Bununla birlikte bu durum 5. madde uyarınca, yetkililere terör suçu işlendiğini belirttikleri her durumda zanlıları iç hukuk mercilerinin ve Sözleşme Organlarının kontrolü dışında tutuklama ve gözaltına alma serbestisi tanımamaktadır (Bkz. *mutatis mutandis*, sözü edilen Murray kararı, § 58).

AİHM, gözaltı süresinin sırasıyla Anyığ, Kılınç, Demir ve İlhan için altı gün, Altın için on gün, Çelik, Sakçak ve Dal için on bir gün olduğunu gözlemlemektedir.

AİHM, daha önce de 5 § 3. maddede belirlenen kati sınırların ötesinde, teröre karşı işlenen kolektif suçların cezalandırılması amaçlansa dahi hukuki denetim olmaksızın gözaltı süresinin dört gün altı saat olduğu sonucuna varıldığını hatırlatmaktadır (Bkz. sözü edilen Brogan ve diğerleri kararı, s. 33, § 62).

AİHM, başvuruların «yetkili bir hakim önüne» çıkarılmaksızın altı, on ve on bir gün süreyle tutulu bulundurulmasını kabul edememektedir.

Bu nedenle, AİHS'nin 5 § 3. maddesi ihlal edilmiştir.

II. AİHS'NİN 6 §§ 1. VE 3 c) MADDESİ'NİN İHLAL EDİLDİĞİ İDDİASI HAKKINDA

Başvuranlar mahkumiyetlerinin işkence altında vermiş oldukları itiraflara dayalı olduğundan şikayetçi olmakta, savunmalarını hazırlaması için bir avukat bulundurma hakkından yararlanamadıklarını iddia etmektedirler. Başvuranlar bu yönde AİHS'nin 6 §§ 1. ve 3 c) maddesinin ihlal edildiğini öne sürmektedir.

Hükümet bu sava karşı çıkmaktadır. Hükümet, Bayan Çelik ile 25 Haziran 1996'da karşılaşan Bay Çelik haricinde başvuruların gözaltında bulundukları süre boyunca avukat bulundurma talebinde bulunmadıklarını savunmakta ayrıca, bütün başvuruların Devlet Güvenlik Mahkemesi'nde olduğu kadar Yargıtay önünde de bir avukat aracılığıyla temsil edildiklerini belirtmektedir.

Yargılamanın adilliği ile ilgili olarak Hükümet, başvuruların suçunu tespit etmek için DGM'nin polis tarafından elde edilmiş birçok delil unsuruna dayandığının altını çizmektedir.

AİHM, AİHS'nin 6. maddesi'nin 3 c) paragrafında yer alan, 1. paragrafı da içeren diğer unsurların yanı sıra adil yargılanma hakkını güvence altına aldığını hatırlatmaktadır (Bkz. Imbrioscia-İsviçre kararı, 24 Kasım 1993, seri: A, no: 275, s. 13, §§ 36–37). 6 § 3 c) maddesi her sanık «en azından kendi kendini savunma veya bir temsilci aracılığıyla temsil edilme hakkına sahiptir (...)» dese de bunun koşullarını belirtmemiş, Savunmacı Devletlere kendi hukuk sistemleri içinde bu noktayı güvence altına alacak vasıtaları seçme serbestisini tanımıştır. AİHM'ye düşen sorumluluk adil bir yargılama gereklerinin uygulanıp uygulanmadığını tespit etmektir (Bkz. Quaranta-İsviçre kararı, 24 Mayıs 1991, seri: A no: 205, s. 16, § 30).

AİHM ayrıca, dava olaylarına ve yargı sürecinin özel koşullarına bağlı olarak süren soruşturmada AİHS'nin 6 §§ 1 ve 3 c) maddesinin uygulanma biçimlerinin altını çizmektedir. 6. madde uyarınca arzu edilen –adil yargılama– düzeyine erişmek için sözü edilen davada iç hukuktaki yargı süreçlerinin tamamının dikkate alınması gerekir (Bkz. sözü edilen Imbrioscia, s. 14, § 38).

AİHM, yargılamanın her aşamasında itiraflarda bulunan Anyığ haricinde başvuruların gözaltında maruz kaldıkları baskılar nedeniyle iddialarında ayrıntılara girmeksizin polise

verdikleri ifadeleri inkâr ettiklerini gözlemlemektedir. Adı geçenler Devlet Güvenlik Mahkemesi önünde terörist örgüt ile hiçbir bağlarının olmadığını beyan etmekle yetinmişlerdir.

Avukat bulundurma hakkından yararlanılmadığı iddiasıyla ilgili olarak AİHM, başvurulara DGM önünde olduğu kadar Yargıtay karşısında da yasal temsilcilerinin kendilerine eşlik ettiğini not etmektedir.

Başvuranlar görüşlerini ve kanıt unsurlarını sundukları, görgü tanıklarını dinlettikleri çekişmeli bir yargı sürecinde mahkum edilmişlerdir. Ayrıca, başvuruların suçluluğunu ispatlamak için mahkeme özellikle Anyıġ'ın hakim karşısındaki itiraflarına, diğer başvurular için suç ortağı sanıkların ifadelerine, olay yeri tespit tutanağına ve kesin delillere dayanmıştır.

Dava dosyasında yer alan unsurların genel olarak incelenmesinden AİHM başvuruların adil bir yargılanma hakkından yoksun kalmadıklarına itibar etmektedir. Bu koşullar çerçevesinde, başvurunun bu bölümünde AİHS'nin 6 §§ 1. ve 3. maddelerinin ihlali bulunmamaktadır (Bkz. örneğin Yılmaz Karakaş-Türkiye kararı, no: 68909/01, 9 Kasım 2004).

Başvurunun bu bölümünün dayanaktan yoksun bulunması nedeniyle AİHS'nin 35 §§ 3. ve 4. maddeleri uyarınca reddedilmesi gerekmektedir.

III. AİHS'NİN 41. MADDESİ'NİN UYGULANMASI

A. Tazminat

Başvuranlar manevi tazminat olarak şu miktarları talep etmektedirler: Anyıġ 23.000 Euro, Kılınç 23.000 Euro, Demir, 13.000 Euro, İlhan 13.000 Euro, Sakçak 25.000 Euro, Dal 25.000 Euro, Altın 24.500 Euro ve Çelik 15.000 Euro.

Hükümet bu miktarlara karşı çıkmıştır.

AİHM, sözkonusu olayların koşulları ve AİHS'nin 41. maddesi uyarınca hakkaniyete uygun olarak başvuruların her biri Anyıġ, Kılınç, Demir ve İlhan için 1.000 Euro, Altın için 3.000 Euro, Çelik, Sakçak ve Dal için 3.500 Euro manevi tazminat ödenmesini kararlaştırmıştır.

B. Masraf ve harcamalar

Başvuranlar iç hukukta ve AİHM nezdinde yapmış olduğu harcamalar için toplam 3.000 Euro talep etmektedirler.

Hükümet bu miktarı aşırı olarak değerlendirmiştir.

AİHM'nin yerleşik içtihadına göre ve hakkaniyete uygun olarak yargı giderleri için başvurulara toplam 1.500 Euro ödenmesine karar vermiştir.

C. Gecikme Faizi

AİHM, Avrupa Merkez Bankası'nın marjinal kredi kolaylıklarına uyguladığı faiz oranına 3

puanlık bir artışın ekleneceğini belirtmektedir.

BU GEREKÇELERE DAYALI OLARAK, AİHM, OYBİRLİĞİYLE,

1. AİHS'nin 5 § 3. maddesine ilişkin şikayetin *kabuledilebilir*, bunun dışında kalan şikayetin *kabuledilemez* olduğuna;

2. AİHS'nin 5 § 3. maddesinin *ihlal edildiğine*;

3. a) AİHS'nin 44 § 2 maddesi gereğince kararın kesinleştiği tarihten itibaren üç ay içinde, ödeme tarihindeki döviz kuru üzerinden Y.T.L.'ye çevrilmek üzere Savunmacı Hükümetin;

- i. manevi tazminat olarak başvuranların her biri Anyığ, Kılınç, Demir ve İlhan için 1.000 (bin) Euro, Altın için 3.000 (üç bin) Euro, Çelik, Sakçak ve Dal için 3.500'şer (üç bin beş yüz) Euro;
- ii. masraf ve harcamalar için başvuranlara toplam 1.500 (bin beş yüz) Euro ödemesine;
- iii. yukarıda belirtilen miktarların her türlü vergiden *muaf tutulmasına*;

b) Söz konusu sürenin bittiği tarihten itibaren ve ödemenin yapılmasına kadar, Avrupa Merkez Bankasının o dönem için geçerli faizinin üç puan fazlasına eşit oranda basit faizin uygulanmasına;

4. Adil tazmine ilişkin diğer taleplerin *reddine*;

KARAR VERMİŞTİR

İşbu karar Fransızca olarak hazırlanmış ve AİHM'nin iç tüzüğü'nün 77 §§ 2. ve 3. maddelerine uygun olarak 23 Mart 2006 tarihinde yazıyla bildirilmiştir.